

**O‘ZBEKISTON RESPULIKASI
OLIV VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI

**“TASDIQLAYMAN”
Guliston davlat universiteti
rektori _____M.T. Xodjiyev**

**11.00.05 – ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH VA TABIIY
RESURSLARDAN OQILONA FOYDALANISH IXTISOSLIGI BO‘YICHA
TAYANCH DOKTARANTURAGA KIRUVCHILAR UCHUN
MUTAXASSISLIK FANLARIDAN
DASTUR**

Guliston-2021

**11.00.05 – ATROF-MUHITNI MUXOFAZA QILISH VA TABIIY RESURLARDAN
OQILONA FOYDALANISH IXTISOSLIGI BO‘YICHA
TAYANCH DOKTARANTURAGA KIRUVCHILAR UCHUN MUTAXASSISLIK
FANLARIDAN DASTUR**

Antropogen faktorning resurslarga ta’siri; resurslardan oqilona foydalanishning maqsad va vazifalari; klassifikatsiyasi, nazorat turlari; resurslardan foydalanish ko‘lami, metodlari; rejali ravishda, stixiyali, oqilona, nooqilona, passiv, aktiv foydalanish, maxsus foydalanish, atmosferadan foydalanish va nazorat; yerdan foydalanish va kimyolanishi; suvlardan foydalanish va ularning profilaktikasi, kompleksligi; o‘simlik va xayvonlardan foydalanish; qazilma boyliklardan ratsional foydalanishning asosi- rejalashtirish va bashorat qilish prinsiplari; boshqarish, uning tiplari, asosiy prinsiplari, uning kompleks xolda yondashuvi; ekologik yondashuv va iqtisodiy yondashuvni xamoxangligi, texnologik takominlashuv; resurslardan oqilona foydalanishning huquqiy asoslari, O‘zbekiston respublikasining resurslardan foydalanish qonunlari haqida tasavvurga ega bo‘lishi; tabiiy resurslar klassifikatsiyasini; tabiiy resurslardan oqilona foydalanish metodlarini; suvlarni ekspluatatsiya qilish usullarini; tuproqlardan oqilona foydalanish usullarini; bioresurslar va qazilma boyliklarni rejalashtirishni bilishi va ulardan foydalana olishi; o‘rmon resurslaridan oqilona foydalanishni rejalashtirish; ekomonitring usullarini amalda qo‘llay olish; biologik resurslardan oqilona foydalanishga doir xulosalar va olingan natijalarni baholash va aniq takliflar berish haqida ilmiy bilimlar, amaliy o‘quv va ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak.

Savollar:

<i>T/r</i>	<i>Savol</i>	<i>Adabiyot</i>
<i>Ekologiya va Atrof muhit muhofazasi</i>		
1.	Muhit va ekologik omillar	1. Michael Begon, Colin R. Townsend, and John L. Harper. Ekology From Individuals to Ecocystems., o‘quv qo‘llanma., Blackwell 2006., 717 bet. 2. Ergashev A., Ergashev T. Agroekologiya. Toshkent. 2010 y. 3. Ergashev A. Umumiy ekologiya. Toshkent. “O‘zbekiston”. 2003 y. 4. Ergashev A.E., SHERALIEV A.SH., Suvonov X.A., Ergashev T.A. “Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish” o‘quv qo‘llanma, «Fan» T.2009., 450 bet.
2.	Atrof-muhitni ekologik muammolari	
3.	Qishloq xo‘jalik ekologiyasi	
4.	Tabiiy resurslar.	
5.	Ekologiya sohasidagi xalqaro hamkorlik.	
6.	Ekologiya sohasidagi xalqaro hamkorlik.	
7.	Atmosfera havosini muhofaza qilish	
8.	Suv resurslarini muhofaza qilish	
9.	Er resurslarini muhofaza qilish	
10.	Biologik resurslarni muhofaza qilish	
<i>Atrof muhitga bo‘ladigan ta’sirni baholash</i>		
11.	Atrof-muhitga bo‘ladigan ta’sirlarni baholashning asosiy tushuncha va tamoyillari	Mamatov S. A., Salohiddinov A. T., Yusupov G‘. U., Xolmirzaeva M.I. Atrof muhitga bo‘ladigan ta’sirni baholash (O‘quv qo‘llanma) 2012
12.	Atrof-muhitga bo‘ladigan ta’sirlarni baholash tushunchasi mohiyati	
13.	Atrof-muhitga bo‘ladigan ta’sirlarni baholashning tamoyillari	
14.	Atrof-muhitga bo‘ladigan ta’sirlarni baholashning predmeti	
15.	AMBTB jarayoni ishtirokchilari	

16.	Atrof-muhitga bo'ladigan ta'sirlarni baholashning asosiy elementlari	
17.	Atrof-muhitga bo'ladigan ta'sirlarni baholash jarayonining umumiy sxemasi	
18.	Atrof-muhitga bo'ladigan ta'sirlarni baholash jarayonining asosiy elementlari	
19.	Atrof-muhitga bo'ladigan ta'sirlarni baholash jarayonining boshlang'ich bosqichlari	
20.	AMBTBni o'tkazishning zaruriyati to'g'risida qaror	
Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish		
21.	Respublikada ekologik siyosatning shakllanishi	1. Mirziyoyev Sh. M. 2017—2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha HARAKATLAR STRATEGIYASI. 2.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning "Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasida davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish to'g'risida"gi Farmoni. 21-aprel 2017-yil, Toshkent. 3. D.Yormatova, X.S.Xushvaqtova ekologiya va tabiatni muhofaza qilish Toshkent – «Fan va texnologiya» – 2018 4. Акимов Т.А., Кузмин А.П., Хаскин В.В. Экология. Природа человек техника. М.: ЮНИТИ ,2001. 4. В.И.Вернадский. Биосфера и ноосфера. – М., 1989
22.	Абиотик омиллар	
23.	Zaharli gazlarning ruxsat etilgan me'yorlari	
24.	Atmosferaga tashlanadigan gazni mexanik usulda tozalash	
25.	Oqar suvni tozalash usullari	
26.	Oqar suvni kimyoviy usulda tozalash	
27.	Orol dengizini saqlab qolish uchun olib borilayotgan ishlar	
28.	Sanoat chiqindilari haqida ma'lumotlar	
29.	Tabiatni muhofaza qilishda davlat va nodavlat tashkilotlarning o'rni	
30.	Ekologik nazorat va ekologik ekspertiza	
Ekologiya huquqi		
31.	Ekologik huquqiy javobgarlik.	Nig'matov A.N Ekologiya huquqi: sxemalar va tushunchalarda (o'bek va rustillarda). O'quvqo'llanma .- T.; Iqtisod va huquq dunyosi, 1999 148 b. Nig'matov A. O'zbekiston Respublikasining Ekologiya huquqi. Darslik.-T.; TDYuInashriyoti, 2004.-320 b. A.N. Xojimatova. Ekologik monitoring. Toshkent.2004. Мониторинг природной среды в бассейне Аральского моря.–Л.;Гидрометеиздат, 1991.
32.	Yerlarni ekologik-huquqiy muxofaza qilish.	
33.	Suv va suvdan foydalanishni ekologik huquqiy muhofaza qilish.	
34.	Atrof-muhitni xalqaro huquqiy muhofaza qilish	
35.	Muxofaza etiladigan tabiiy hududlar va ob'ektlarni huquqiy holati.	
36.	Atmosfera havosini muhofaza qilshning umumiy qoidalari.	
37.	Yer osti boyliklarini muxofaza qilish zaruriyati	
38.	O'simlik va hayvonot dunyosini ekologik-huquqiy himoyalash.	
39.	Tabiiy resurslardan foydalanishning iqtisodiy-huquqiy mexanizmi.	
40.	Ekologik munosabatlarni huquqiy tartibga solish.	
Tuproq va agroekologiya		
41.	Qishloq xo'jalikni kimyolashtirishdagi ekologik muammolarni o'rganish	1. Alexander, Earl B. Soils in Natural Landscapes.

42.	Qishloq xo'jaligida ekologik toza maxsulot yetishtirish texnologiyalarini o'rganish	October 21, 2013 by CRC Press. London, New York 2013. 2. Dobrovolskiy G. V., Nikitin Ye. D. Экология почв. Учебник / 2-е изд., уточн. и доп. — М.: Издательство МГУ, 2012. — 412 с. 3. Эргашев А.Э. va boshqalar. – Agroekologiya. Toshkent, 2006.
43.	Orol fojiasi va uning tuproq qatlamiga ta'sirini o'rganish.	
44.	Qishloq xo'jalik ishlab chiqarishda tabiatni muhofaza qilish tadbirlari	
45.	Qishloq xo'jaligida ekologik toza maxsulot yetishtirish	
46.	O'zbekistonda sug'oriladigan yerlarning hozirgi holati va yaxshilash yo'llari	
47.	O'zbekistonning yer zaxiralari va ulardan oqilona foydalanish	
48.	Tuproq bonitirovkasi va yerlarni iqtisodiy baholash	
49.	Tuproq eroziyasi va unga qarshi kurash chora-tadbirlari	
50.	Tuproq paydo bo'lishi jarayonining umumiy sxemasi. Tuproq paydo bo'lish omillari.	
<i>Amaliy ekologiya</i>		
51.	Tabiatni muhofaza qilish muammosining kelib chiqishi. Tabiat, jamiyat va inson	2. Ergashev A., Ergashev T. Agroekologiya. Toshkent. 2010 y. 3. Ergashev A. Umumiy ekologiya. Toshkent. "O'zbekiston". 2003 y. 4. Ergashev A.E., SHERALIEV A.SH., Suvonov X.A., Ergashev T.A. "Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish" o'quv qo'llanma, «Fan» T.2009., 450 bet.
52.	Tabiiy resurslardan foydalanishning ilmiy-nazariy asoslari	
53.	Tabiiy resurslardan oqilona foydalanishning hozirgi zamon muammolari	
54.	Yer osti boyliklaridan foydalanish	
55.	Biologik resurslardan foydalanish	
56.	Tabiiy resurslardan foydalanishni boshqarish	
57.	Tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va xalqaro hamkorlik	
58.	Tabiiy resurslardan foydalanishning ekologik, ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy jihatlar	
59.	Ekomonitring usullari.	
60.	Biologik resurslardan oqilona foydalanishga doir xulosalar va olingan natijalarni baholash va aniq takliflar berish.	
<i>Atrof muhit sifat analizi va monitoringi</i>		
61.	Ekologik monitoring turlari.	A.N.Xojimatov Ekologik monitoring. Toshkent.2004. Мониторинг природной среды в бассейне Аральского моря. JL.: Гидрометеиздат, 1991.
62.	O'zbekiston Respublikasida ekologik monitoring.	
63.	Barqaror rivojlanish va ekologik monitoring.	
64.	Ekologik monitoringning halqaro jihatlar.	
65.	Ekologik monitoring va ekologik	

	auditning aloqadorlik mohiyati.	
66.	Ekologik monitoringni tashkil etish va bioekologik monitoring.	
67.	Geoekologik monitoring.	
68.	Biosferali monitoring.	
69.	O'zbekiston Respublikasida ekologik monitoring.	
70.	Sug'oriladigan mintaqalarda ekologik monitoring.	
Sanoat ekologiyasi		
71.	Sanoat zonalaridagi ekologik vaziyatni yaxshilash.	Robert U. Ayres and Leslie W. Ayres. A Handbook of Industrial Ecology. France.. 2002.
72.	Sanoatlashuv va uning ekologik oqibatlari.	Yormatova D. Sanoat ekologiyasi. Toshkent, 2007.
73.	Sanoatlashgan maydonlarning tabiiy resurslarga talab.	Yodgorova .Sh., Egamberdiyeva L.Sh., Azimova D.O. Shahar ekologiyasi. Toshkent, 2012.
74.	Sanoatlashgan shaharliklarning ekologik ongi va madaniyati.	Эгамбердиева Л.Ш. Эгамбердиева У.Т., Атабаева Н.К., Жабборов Б. Экология города и промышленности. Ташкент, "Университет". 2019.
75.	Sanoat chiqindilarini qayta ishlash va ulardan foydalanish.	
76.	Sanoat zonalarini ko'kalamzorlashtirish va obodonlashtirish.	
77.	Shahar va sanoat korxonalarining insonlarga ta'siri.	
78.	Shahar va sanoat korxonalarining atrof-muhitga ta'siri.	
79.	Sanoatdan chiqadigan zararlarning turlari.	
80.	Shahar va sanoat zonalari uchun ruhsat etilgan me'yoriy ko'rsatkichlar.	
Garbologiya (chiqindishunoslik)		
81.	Chiqindilar global ekologik muammo sifatida	Ernst-Detlef Schulze, Erwin Besck, Klaus Muller-Hohenstein. Plant Ecology. Springer Berlin. Heidelberg, 2005.
82.	Xavfsiz utilizatsiya qilish texnologiyasi va usullari, chiqindilarni qayta ishlash va yo'q qilish	Наумов Н.П. Экология животных. Москва. «Высшая школа». 1963.
83.	Sanoat chiqindilarini qayta ishlashning asosiy texnologiyalari	Дробушевский С. В. Экология животных. М. 376 ст.
84.	Sanoat korxonalarini chiqindi suvlarining tasnifi va ularni zararsizlantirish usullari.	Дауда Г.А. Экология животных. 2015. 453 ст
85.	Qishloq xo'jaligi chiqindilari. Asosiy qayta ishlash texnologiyalari	Чернова Н.М., Булова Л.М. –Экология. М. «Просвещение». 1981
86.	Chiqindilarni boshqarish bo'yicha xorijiy davlatlarni tajribasi	

87.	Chiqindilarni boshqarish. Evropa davlatlari tajribasi	
88.	O'zbekistonda chiqindilar muommosini xal qilish bo'yicha normativ huquqiy xujjatlar. Chiqindilar oqimini boshqarish kontseptsiyasi	
89.	Chiqindilarni yig'ishni tashkil etish.	
90.	Chiqindilarni qayta ishlash usullari.	
Tabiiy resurslardan oqilona foydalanish		
91.	Tabiiy resurslardan oqilona foydalanishning klassifikatsiyasi, nazorat turlari.	
92.	Tabiiy resurslardan foydalanish ko'lami, metodlari.	
93.	Tabiatdan foydalanish tadbirlarni amalga oshirishning iqtisodiy samaradorligi.	
94.	Tabiiy resurslardan oqilona foydalanishning huquqiy asoslari.	P.C.Joshi Text Book Of Environmental Science. APH Publishing, Jan 1, 2009 - Biodiversity - 306 pages
95.	O'simlik va hayvonlar resurslaridan foydalanishda qayta tiklanish imkoniyatlari aniqlash uslublari.	Қаюмов А.А., Рахмонов Р.Н., Эгамбердиева Л.Ш., Хамроқулов Ж.Х. Табиатдан фойдаланиш ва уни муҳофаза қилиш. – Т.: “Иқтисодийот”, 2014.
96.	O'rmon resurslari resurslaridan oqilona foydalanishni rejalashtirish;	Бекназов Р.У. Новиков Ю.В. Охрана природы. Ташкент. «Ўқитувчи» 1995.
97.	Qazilma boyliklardan ratsional foydalanishni rejalashtirish va bashorat qilish prinsiplari.	Ergashev A., Ergashev T. Ekologiya, biosfera va tabiatni muhofaza qilish. Toshkent. 2005-422 bet.
98.	Tabiiy resurslar tasnifi.	
99.	Tabiiy resurslardan oqilona foydalanish.	
100.	Alohida muhofaza qilinadigan hududlar	

Foydalanilgan asosiy darsliklar va o'quv qo'llanmalar ro'yxati

1. Michael Begon, Colin R. Townsend, and John L. Harper. Ekology From Individuals to Ecosystems., o'quv qo'llanma., Blackwell 2006., 717 bet.
2. Ergashev A., Ergashev T. Agroekologiya. Toshkent. 2010 y.
3. Ergashev A. Umumiy ekologiya. Toshkent. "O'zbekiston". 2003 y.
4. Ergashev A.E., SHERALIEV A.SH., Suvonov X.A, Ergashev T.A. "Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish" o'quv qo'llanma, «Fan» T.2009., 450 bet.
5. Sultonov R.S. Ekologiya va atrof muhitni muhofaza qilish asoslari. T. Musiqa. 2007.

6. Турсунов Х.Т. Рахимова Т.У. Экология. –Тошкент., “Chinor ENK” 2006.-152 бет
7. Константинов В.М. Охрана природы. -М.: 2002.
8. Акимова Т.А., Хаскин В.В. Экология- М.: ЮНИТИ 1998.
9. Отабоев Ш., Набиев М. Инсон ва биосфера Тошкент., «Ўқитувчи», 1995.
10. Экологические основы природопользования -М., 2002
11. Национальная стратегия и план действий по сохранению биоразнообразия Республики Узбекистан. – Ташкент, 1998. – 135 с.
12. Национальный доклад о состоянии окружающей природной среды и использовании природных ресурсов в Республике Узбекистан. Тошкент., 2005., 2008.
13. Охрана окружающей среды (законы и нормативные документы) Выпуск 1 Ташкент., 2000.
14. Реймерс Н.Ф. Природопользование- М.: «Мысль» 1990.
15. Ўзбекистон табиатини муҳофаза қилиш–Маърузалар матни. ЎзМУ Тошкент, 2001.

Tuzuvchilar:

dots.Karshibaeva L.K.

dots. Daniyarov S.